СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 249. Джерзи Ситі, Н. Дж., четвер, 26. жовтня, 1922. VOL. XXX. No. 249. Jersey City, N. J., Thursday, October 26, 1922. THREE CENTS.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

ВИЯВЛЯЄТЬСЯ, ЩО ВИЛСОН СПЕРШУ НЕ ХОТІВ АНІ ПОБІДИ АЛІЯНТІВ АНІ НІМЦІВ

БОСТОН, Месс., 24. жовтня. — Жінка покійного Френклина К. Лейна, що був міністром внутрішніх справ в кабінеті бувшого президента Злучених Держав Вудрова Вилсона, зібрала і видала тайні листи свого чоловіка, які нині появились тут книжкою.

З тих листів виходить, що Вилсон не терпів противної гадки ані опозиції в кабінеті, а у справі военного приготовання і війни був здержливий. Він противився военному поготівлю Америки і не піддирав жадної з воюючих сторін в Европі. Він не хотів спершу, аби жадна сторона виграла, аж опісля піддався, як події зачали валитись на нього.

СПРАВА ГОРІВКИ НА ЧУЖИНЕЦЬКИХ КОРАБЛЯХ

ВАШИНГТОН, Д. К., 24. жовтня. — Міністерський кабінет нині не вирішив справи, чи забороняти чужинецьким кораблям приходити до американських пристаний з горівкою, чи ні. Погляди були поділені і рішенне покищо ще відложено.

ПРИЇХАВ СЮДИ КРИТИКУВАТИ АМЕРИКУ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 24. жовтня. — До Америки приїхав славний британський економіст сер Джордж Пейш. Він має виголосити промову на конвенції Американського Товариства Експортових Промисловців.

Але ще передтим він заявив тутешнім представникам преси, що Америка збирає европейське золото і скриває його. Він сказав, що із самої Великої Британії сього року прислано сюди чверть біліона долярів, але його не пущено в обіг, тільки скрито. Через те є недостача гроший. Далі він критикував американську митову (цлову) тарифу й іміграційні закони.

II. МІЖНАРОДНИЙ ДЕМОКРАТИЧИ КОНҐРЕС У ВІДНІ

ВІДЕНЬ, 18. жовтня. — В днях від 25. вересня до 1. жовтня с. р. відбувся у Відні II-ий Міжнародний Демократичний Конґрес під проводом Президента Міжнародного Демократичного Комітету і посла до французького парляменту Марка Сане. Явилися представники 26 краів у числі около 300 осіб. Як заступник Західної України виступив на Конґресі др. Олександер Марітчак. Як делеґат Українського Християнського-Суспільного Союза явився о. Йосафат Жан. На денний порядок Конґресу поставлено отсі справи: 1. стан мирової пропаґанди в поодиноких краях; 2. роля молоді і проблеми виховання; 3. роля жінки в публичнім життю; 4. справа преси; 5. справа робітничих організацій і кооператив; 6. справа парляментарної акції і відношення до Ліґи Націй.

Дня 26. вересня відбулося святочне отворенне Конґресу, де виголосили привітні промови заступники поодиноких країв. — Іменем Західної України промовив др. Марітчак, який вказав на теперішне положенне українського населення взагалі, а у Східній Галичині з окрема.

В часі нарад над 1-ою точкою денного порядку о. Жан навів надужиття польських окупаційних орґанів у Східній Галичині супроти українського населення, особливо на релігійнім полі. При II-ій точці нарад зясував др. Марітчак положенне української академічної молоді у Східній Галичині. При 4-ій точці нарад вказав той самий представник на безнастанні конфіскати української преси у Східній Галичині, які забороняється писати навіть про пацифістичні організації в Европі. До 5-ої точки нарад о. Жан подав звіт про стан наших кооператив і про польську кольонізацію у Східній Галичині напливовим польським елементом.

На пропозиції Української Делеґації приняв II. Міжнародній Демократичний Конґрес дня 1. жовтня с. р. між иншими такі резолюції:

1. У справі положення української академічної молоді у Східній Галичині: „II-ий Міжнародній Демократичний Конґрес висказує бажанне, щоб Найвища Рада Мирової Конференції дала можливість українській кадемічній молоді Східної Галичини до студій у власній вітчині".

2. З приводу конфіскат української преси у Східній Галичині: „Конґрес висказує національним делеґаціям поробити всі можливі зусилля для збереження свободи преси".

3. З приводу положення українського населення у Східній Галичині: „З уваги, що здійсненне тревалого мира може наступити тільки шляхом переведення в життє демократичних засад, в першу чергу засаду самовизначення народів, II-ий Міжнародній Демократичний Конґрес висказує бажанне, щоб кождій нації дано можливість рішати про своє політичне становище шляхом самовизначення".

В неділю дня 1. жовтня с. р. на бенкеті наступили пращальні промови представників поодиноких делеґацій. Іменем західно-української делеґації попращав Конґрес др. Марітчак.

Слідуючий Конґрес має відбутися в 1923 р. в іще неозначеній місцевости.

Конґрес скликав Міжнародній Комітет демократичної акції з осідком в Парижі. Адреса: Генеральний Секретар, Georges Hoog, 34 boulevard Respail, Paris 7e.

СМЕРТНИЙ ЧЕРЕЗ ВЧИНОК БОЖЕВІЛЬНОГО.

Коло першої години над раном займився на розі Лексинґтон Евеню та 110-ої Вулиці в Ню Йорку займився великий дім та так скоро обстав в полуміни, що пожарна сторожа не могла вратувати богато людий, так що в огни найшло смерть 14 душ, а кількоро попарилося так тяжко, що відай стратять життя.

В однім мешканню на пятім поверсі згоріла ціла родина, зложена з 6 душ. Н атому самому поверсі, одна жінка, побачивши за собою полумінь і не бачучи виходу з хати, кинулася з вікна на мешкання то погибла на місци. Богато людий, втікаючих по пожарних сходах на дах, попарилося так тяжко, що їх треба було сейчас відставити до шпиталю.

Поліційні аґенти розвели слідство та прийшли до переконання, що огонь вийшов з колиски малої дитини, полишеної в коритари на ніч; звугленого трупика сеї дитини найдено на останках спаленої деревляної колиски. На тій основі вони припускають, що огонь підложив божевільний підпалювач діточих колисок, що поповняє такі злочини вже від довшого часу.

АРЕШТ „ШАХОВОГО ЧАРІВНИКА".

На зажаленне Товариства для Охорони Дітий в Бронксі, Ню Йорк, арештовано в неділю вечером Самуеля Ржешевського, 10-літного жидівського хлопчину, котрий приїхав сюди з Польщі зі славою найбільшого шахіста і удержався при тій справі в усіх гарних ним партіях. В хвилі, арештовання малий шахіст збирався на сцені грати рівночасно пять партій з пятьма ріжними групами грачів. Вечер був уряджений на дохід національного жидівського сиротинця, і Ржешевський мав бути головною атракцією вечера. З огляду на те, однак, що нюйорський стейтовий закон не дозваляє дітям працювати вечерами, без спеціяльного дозволу властий, а менажер хлопчини не міг виказатися таким дозволом, його арештовано як такого що не має відповідної опіки.

ОСТАВИВ НЕМАЛУ РОДИНУ.

В місті Бристол, Кенектикат, помер в суботу від нещасного случаю один Денис Леґрас, 56-літний будівничий млинів, коли накладаючи захорону для дротів, похитнувся й вхопив рукою за електричний дріт, наладований сильним током громовини. Нещасний лишив жінку та 14 дітий.

АРЕШТИ ДУХОВЕНСТВА НА УКРАЇНІ.

В Катеринославі, як повідомляє совітське радіо, переведені великі арешти духовенства в наслідок викриття контрреволюційної організації, яка використовувала для пропаґанди церкву.

ПРОПАЛИ ДОРОГІ СКРИПКИ.

Одному нюйорському музикови пропали чотири дуже дорогі скрипки, з котрих одна була роботи славного на всей світ італіянського виробника скрипок Монтеґарчія та була варта яких 2,500 долярів. Скрипки пропали підчас того, як кревняк музика перепроваджував його річи з одного мешкання в Ню Йорку на друге; будучи переконаним, що музик, забрав дорогі скрипки зі собою на концертову туру, кревняк не звертав великої уваги на старі пудла з музичними інстументами. З його недбалости видно скористав хтось, що мав краще понятте про вартість скрипок, і забрав їх на нинішний день. Тепер музик оголошує велику надгороду тому, що віддасть скрипки, та обіцює що не буде питатися звертаючого ніяких питань, як він дійшов до скрипок.

ПОЛЬСЬКІ КОЛЬОНІСТИ БУДУТЬ УМУНДУРОВАНІ.

Польске військове міністерство позволило польським поселенцям на „кресах" носити військовий мундур. Цей дозвіл відноситься до тих, що звільнені з польського війська, дістають частку ґрунту на українській землі, але без сумніву й инші цивільні кольоністи скористають з того небувалого в світі привілею, так що небаром буде у нас кождий Поляк умундурований по військовому. Можна надіятись, що поселенцям позволять носити не лише військовий одяг але й „инші військові річи" для „самооброни".

ДОТЕПНИЙ ЗЛОДІЙ.

Один селянин коло Відня, бажаючи охоронити своє майно від крадіжі, прибив на загоні засадженім бараболею вивіску із написом: „чесні люде не крадуть бараболі". Через кілька днів злодії закрали всю бараболю і помістили другу вивіску з написом: „Чесні люде не продать бараболі аж по 600 корон за кг.

ЖІНОЧА ПОЛІЦІЯ.

В практиці показалося, що звичайно мужеська поліція не потрафить деколи як слід вивязатися зі свого обовязку. Поліціянти-мужчини не можуть собі дати ради головно як сторожі публичної моральности і чистоти обичаїв, бо і це, головно по великих містах, належить до обовязків поліції. Для сповнювання обовязку сторожа моральности, в першій міри моральности женщин, почасто в деяких краях творити окремі відділи жіночої поліції. Вже перед війною утворено такі жіночі відділи в Німеччині в містах Кельн, Штутґарт і Карльсруге. Підчас війни зорґанізовано жіночу поліцію в Лондоні, хотячи запобігти великому упадкови добрих обичаїв, який почався вже в 1914 р. Цього року заведено таку поліцію в Канаді а небаром мається її утворити і в Зединених Державах Америки, бо праця тої поліції дуже успішна. Жінки поліцаї ходять у звичайному жіночому одязі, щоби не впадати в очі, а на случай потреби, пр. коли хотять когось арештувати, показують металеву відзнаку, укриту під ковніpцем плаща. Вони учащають до так званих „льокалів танцюючих", яких повно по великих містах Англії і Америки, ніби то й самі беруть участь в забаві але пильно зорять за розбавленими дамами і в разі потреби остерігають їх перед злим ділом або й арештують і відводять до дому. Вони мають наглядати також за нелітними дівчатами, переловлюють їх на т. зв. „рандках" з хлопцями, картають і відводять до родичів. — Як бачимо, робота таких жінок-поліцаїв є дуже хосенна для суспільности, треба тільки осторожно добирати членів такої поліції, бо трапляються й такі, що нераз, глядячина загальне зіпсуття, й самі улягають покусі і „розбавляються" таки на добре. Розуміється, таким сейчас відбирають уряд поліцая.

УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ УБИЛИ ХРУНЯ СИДОРА ТВЕРДОХЛІБА

УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ УБИЛИ ХРУНІВСЬКОГО РЕДАКТОРА І КАНДИДАТА ДО ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ СИДОРА ТВЕРДОХЛІБА.

БЕРЛІН, 23. жовтня. — Сюди наспіли вісти зі Східної Галичини, які доносять, що там українські селяни повстали проти польських дідичів, і спалили 90 фільварків.

Невдоволенне у Східній Галичині зростало, відколи Поляки заняли її при кінці світової війни, та наслали туди великі польські ґарнізони.

Українські селяни убили Сидора Твердохліба, редактора „української" (хрунівської) ґазети, ізза того, що він хотів кандидувати на посла до польського „сейму", мимо того, що Українці бойкотують той „сейм".

НОВИЙ МІНІСТЕРСЬКИЙ КАБІНЕТ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Лондон, 24. жовтня. — Британський премієр Ендру Бонар Ло оголосив уже головних членів свого міністерського кабінету.

Ось ті члени:

Премієр — Ендру Бонар Ло.
Голова ради — маркіз Салисборі.
Міністер скарбу — Стенлі Болдвин.
Міністер закордонних справ — маркіз Корзон.
Міністер кольоній — князь Девоншер.
Міністер війни — лорд Дербі.
Міністер фльоти — Л. С. М. С. Емері.
Міністер торговлі — сер Філіп Лойд-Ґрейм.
Міністер здоровля — сер Артур Ґриффит-Боскоен.
Міністер хліборобства — сер Роберт А. Сандерс.
Міністер судівництва — Даґлес Мк. Дж. Гоґґ.
Міністер просвіти. — Едвард Ф. Л. Вук.

ПРОДАЖ ЛОНДОНСЬКОГО ТАЙМСА

ЛОНДОН, 25. жовтня. — Тутешній дневник Таймс відкинув нащадок основника сеї часописі, Джан Волтер разом з Джаном Джейкобом Естором.

НІМЕЧЧИНА ЗАПРОШУЄ ЗАГРАНИЧНИХ ФІНАНСОВИХ ЗНАВЦІВ

БЕРЛІН, 24. жовтня. — Німецьке правительство оголосило нині урядово, що воно запросило заграничних фінансових знавців, щоби прибули до Берліна для обговорення питання про усталенне німецької марки і про загальне фінансове становище Німеччини.

ЧЕСЬКА ПРЕСА ПРОТИ ПОЛЬЩІ

ПРАГА, столиця Чехословаччини, — 18. жовтня. — Справою виборів до польського „сейму" у Східній Галичині дуже цікавиться чеська преса, поміщуючи в тій справі раз уряз статті для Польщі неприхильні.

ВИСИЛКА РОСІЙСЬКОЇ ІНТЕЛІҐЕНЦІЇ

ПРАГА, столиця Чехословаччини, 18. жовтня. — У звязку з останнім декретом совєтської влади про висилку закордон, з Петроґраду вислано 34 особи, а з Москви до 100 осіб, виднійших представників російської інтеліґенції. Поміж висланими находяться: члени редакції „Русскаго Богатства" Мякотін, Путєлонов і Петріщев; професори кн. Є. Трубецкой, Лапшін, Лоський, Карсавін; один з редакторів „Русских Ведомостей" Розенфельд; співробітник „Речи" Харітон.

УПАДОК ЗАІНТЕРЕСОВАННЯ ДО РОСІЇ

ПРАГА, столиця Чехословаччини, 18. жовтня. — Праська чеська ґазета „Час" у вступній статті констатує упадок інтересу до Росії в Европі.

„В останній час" — каже „Час" — „політичний інтерес до російської справи в Західній Европі впав. Після Ґенуї в Росії опріче процесу есерів не сталось нічого такого, що могло би викликати інтерес европейського громадянства в цьому напрямі. Наслідки ґаґської конференції в цьому нічого не змінили. Ґаґа вияснила цілком можливости, звязані з відносинами Европи і Росії, і показала, що проблема відновлення нормальних економічних і політичних відносин між Росією і Европою має статись шляхом еволюції".

БОЛЬШЕВИЦЬКІ КОНЦЕСІЇ

ПРАГА, столиця Чехословаччини, 18. жовтня. — В московській „Правді" заступник народнього комісаря „внішторгу" Лешава заявляє, що „совнарком" за останній час стердив цілу низку договорів про надання концесій закордонним капіталістам в галузях сільського господарства і промислу. Совєтський уряд мусить робити свої кроки дуже обережно. Через те тепер не може бути дано публичного справоздання в справах концесій. Совєтський уряд признає, що завязанне концесійних договорів і ствердженне їх „совнаркомом" накладає на уряд обовязки, які він мусить добросовісно виконати і які мати-муть значінне для цілої будучої діяльности уряду.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДР. НАЗАРУК ПОЇХАВ НА ЗЇЗД ДО ФИЛАДЕЛФІЇ.

Представник Галицького Уряду Др. Осип Назарук переїхав сьогодня через Ню Йорк в дорозі до Филаделфії. Вертаючись до Канади, вступить він до Ню Йорку, щоб виголосити тут бесіду на вічу, яке відбудеться в неділю, дня 29. с. м.

В ОБОРОНІ ОБОРОННОЇ ВІЙНИ.

Ляцькі наїзники вживають своїх паперових марок на агітацію заграницею, аби представити українське правительство Петрушевича і всіх Українців у нашій Галичині, котрі ведуть ОБОРОННУ ВІЙНУ проти злочинця-наїзника, за анархістів, що хотять розбити польську „державу", нібито тому, що вони вороги ладу, порядку і держави, себто, що вони анархісти.

Не богато є таких наївних у світі, котрі польським брехням повірять. Не богато тому, бо Польща вже досить заадвертайзмувалась по світі як збіговище розбишаків, грабіжників і брехунів. Але не є виключене, що декуди, де ще Польщі добре не знають, її брехні можуть приняти за правду.

Отже там слід Українцям стати в обороні правди і представити її як слід.

Треба вияснити, що Українці не лакомляться витрачувати свої сили на розбиванне польської „держави". Се не є на ділі жадна держава і, впрочім, Поляки самі потрафлять її розбити.

Українці хотять тільки прогнати польського наїзника зі свого краю, Східної Галичини. Хотять сей край цілком очистити з польського наїзду і позбутись його раз на все.

Українці ведуть задля сеї мети ОБОРОННУ ВІЙНУ проти наїзника.

Якими способами вони її ведуть, се звісно.

Усіми МОЖЛИВИМИ способами.

Бо чи є в самообороні злі або добрі способи?

ЧИ ЗАСТРІЛИТИ НАПАДАЮЧОГО В САМООБОРОНІ Є ЗЛОЧИНОМ?

Не є злочином! Самооборонця хоронить писане і неписане право чоловіка.

Чи сю самооборону веде один чоловік, чи людий 5 мільонів, тут засада одна і тасама.

Що вільно одному чоловікови для самооборони, те вільно і 5 мільонам.

Всякому вільно для самооборони вживати всіх і всяких способів.

Вільно було Бельгійцям стріляти Німців в Бельгії; вільно було Сербам стріляти Австрійців у Сербії; — ВІЛЬНО ТАКОЖ УКРАЇНЦЯМ СТРІЛЯТИ ПОЛЯКІВ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Се є їх святе право самооборони.

Американські, канадійські і бразилійські Українці родом з Галицької України, повинні грошем підперти сю оборонну акцію в Галичині.

А у себе дома повинні також занятись ОБОРОНОЮ УКРАЇНСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИЧИНІ.

Ляхва кидає на сю найчистійшу, ідейну, геройську боротьбу своєрідне знамя зневаги, а американські Українці повинні удатись до американської преси, до правительства і до народу з обороною сеї оборонної війни.

Американська громадська думка при щирій нашій праці стане по нашому боці і в нашій обороні, бо за нами правда, і вона мусить стояти за правдою, якщо не схоче чорного пятна кинути і на себе.

Тільки скоро треба братись до діла, не гаячи часу.

Все те можуть зробити українські громади в Америці у співділанню і порозумінню з галицьким правительством Петрушевича.

ПІДПАЛИ В КАЛУЩИНІ.

Як нас інформують, на днях згоріла стирта збіжжя в селі Негівцях, власности дідича Чарковского. Комісія, яка прибула з Калуша, стверджує, що шкода виносить 5 мільонів, та що огонь під стирти підложено невідомою рукою. Калуський староста роздав зброю для служби на фільварках в повіті, але селяне, як наприклад в Томашівцях, не хотять стояти на сторожі панського добра.

МАСОВІ АРЕШТОВАННЯ В СТРИЮ.

Ревізія та арештовання в цілому краю не має кінця. В стрию арештовано 52 Українців за мниму приналежність до українських боївок. Арештовання переводиться на основі доносів і анонімних листів.

В арешті перебувають: др. Іл. Бачинський і його мундантка, студ. Е. Яцкевич, Богдан Ніжанковський (син Остапа, замордованого Поляками 1919 р.), студ. Групський і Петрина, кількох учеників із 4. гімн. кляси та богато инших. Польська боївка спалила дім українського міщанина Уліцького, якого сина підозрівають в тому, що він стріляв до поліційного агента. По спаленню дому, Уліцького арештовано враз із дочкою. В „Народному Домі" відбулася ревізія, при якій найдено 2 старі багнети. По всіх селах Стрийщини йде повінь ревізий та арештів. В с. Конюхові арештовано 11 хлопців, в Лукавиці 10, в Дашаві 2. При ревізії в Дашаві найдено кріси. В справі тих арештовань виїхав до Львова стрийський прокуратор для засягнення вказівок в справі наглих судів. В неділю, дня 8. жовтня із Стрия вимашерував на українські села полк кавалерії, для здавлення „саботажу". Кавалерія відходила з музикою та співами. Над стрийщиною лунає грізне слово „реванж".

З КИЇВА І КИЇВЩИНИ.

Кождий з нас, Галичан, привик дивитися на Київ, як на свою метрополію. Не дивлячись на те, що довгі часи ділив нас, а тепер знову ділить ненависний кордон, ми все таки звязані з тим чудовим городом всіми його історичних споминів, всею силою традиції, всіми чарами й принадами, якими він на нас, від Софійського Собору, від Лаври, від княжих гробів, від Дніпра Словутиці і від тої високої могили біля Канева, у якій спочиває наш найбільший геній — Тарас Шевченко.

Хоч як ми любимо свій Перемишль, Львів, Коломию, Карпати і подільські лани, то все таки кождий із нас душею лине до Києва й до Київщини, як до колиски нашої слави і волі. І тепер, не зважаючи на те, що Галичина має свої власні турботи, що вона переживає дуже важний історичний момент, Галичане пильно стежать за життєм своїх братів Наддніпрянців і пильно ловлять ухом і серцем кожду вістку про те, що дїється у Київі.

На жаль вісти приходять дуже суперечні, відповідно до політичного забарвлення тих жерел, котрі їх приносять. Праві російські кола в дуже чорних красках малюють життя-буття в мурах „матери городів руських", большевицькі часописи кажуть своїм читачам дивитися крізь червоні шкла, Поляки з натаєною злобою вказують на те, що діється на великій Україні, щоб таким чином своє власне панування у східній Галичині хоч трохи підбілити, а Німці мають одно на оці, а саме, свої власні економічні вигоди, на які вони числять, коли закріпиться і скристалізується большевицька влада на Україні.

Тому я дуже втішився, коли вчора, при неділі, відвідав мене оден відомий Українець, який щойно приїхав з Києва.

Це чоловік, в силі літ, йому 50 років, а виглядає на 70 літнього старця.

„Мабуть дуже втомила вас дорога", — кажу до нього.

„Ні, — відповідає гість. — Ми їхали тільки 10 днів. З Києва до Петербурга 3 доби, в Петербурзі чотири дни ждали на візу, а діждавшися 3 дни їхали морем і сушею до Берліна. В Петербурзі було чимало турбот, бо в нас був український пашпорт і до нас Москалі придиралися як до інородців".

„А всеж таки єсть окремі українські пашпорти"

„Так, але **вони писані по російськи** і хосен з них хіба той, що нашому братови роблять більші трудності".

Я глянув на його сиве волосся, на вихудле обличча і на руки, що нервово тряслися і кажу: „мабуть голод вас так притомив, добродію".

„Ні, — відповідає, — в Київі ми не голодуємо. Їсти єсть що, щоб тільки були гроші, всього дістанеш".

„А якже ви добуваєте гроші?"

„Хто служить в уряді, дістає добре жалування, хто ні, то промишляє усякими способами, або прямо міняє усяке добро, годинники, перстені, одяг, тощо, на харчі. В обмін всього добудеш, бо большевицьких грошей нарід не приймає".

„А якіж гроші бере?"

„Давні, царські, або чужі, або срібло, або, і це найкраще, одяг та біля. На одяг і біля великий попит. За них на селі всього добудеш, а большевицьких рублів можеш мати міліярд і з голоду згинеш".

„Значиться нема довіря до теперішного уряду?"

„Ніякого. Його не поважають і прямо ненавидять".

„Єсть повстання?"

„Тепер у Київщині про повстання не чувати. Але як іде корабель по Дніпрі, то денебудь придержать, жидів переб'ють, Москалів ограбують і — їдь собі дальше!"

„Це погано".

„Таж не гарно. А щож робить? Народ бороняться як може. На селі одного жида не стрінете, за те по містах їх-хмари. Усьо в жидівських руках, за ними сила. І урядник жид і в армії жиди і всюди.

Багато поперебиралося на український лад, щоб на папері не було знати хто вони таке. Велика ненависть до жидів, бо вони і в чеках і скрізь у большевицьких установах поводилися і поводяться з нашими дуже жорстоко і невблагано. Через них вигибло сила народу".

„Значиться, те що Горкій Шолем Ашови казав правда?"

„Суща правда. Жиди сидять, мов на вулькані, бо колиб упали большевики, то помста за їх злочини в першу чергу впалаби на жидів. У Росії".

„А в нас, на Україні?"

„Цього предвидіти не можна, бо наш народ до погромів не скорий. **Найбільші погроми робили Ненікінці.** Вони винищили якого пів міліона жидів. Український уряд, який ні не був, брав жидів у свою охорону. Так булоб і тепер, колиб замісць большевицької влади прийшла якась инша українська влада".

„А як ставиться народ до большевиків не-жидів".

„Крайне ворожо. Уявіть собі, єсть цілі повіти, куди жаден большевик і носа не покаже. Прийде, так на другу днину труп. І навіть не знати хто йому кінець зробив. Невблаганий закон самооборони".

„А богато наших у большевиків?"

„Мало, й дуже мало. Єсть такі, що служать хліба ради, єсть деякі Галичане, що залишилися на Україні і дурять себе надією, що з радянської України зробиться справжня Україна. Самодури! Забувають, що ідуть у розріз з волею народу і що таким чином будують новий кордон між великою Україною, а Галичиною. Народ рішучо не хоче комуністичного ладу і коли тільки насунеться перша нагода, знищить його".

„А якже виглядає сам Київ?"

„Погано. Бруд, нечистота, і світло і вода раз єсть, то знов нема. В день електрика єсть, в ночи нема. В моїм кабінеті (я лікар) як вода замерзла в умивальні з першими морозами, так стояв лід аж до літа. Цілу зиму мав я 7 ступенів нище нуля. Заки хороге огляну, то він уже й простудився".

„А ліки?"

„Ліків нема. Ні аспірини, ні хініни, ні навіть касторки (рицінус). Часом, щось з Польщі привезуть, та його мало, бо й Поляки ліки від Німців беруть. Запишеш хорому рецепту, він бігає по цілому Київу і приходить з плачем до тебе, що ліку нема. Доводиться то зелами, то водою лічити, то прямо сугестією. А вже найгірше, що аптики в ночи позачинювані".

„А дежурів нема"

„Єсть дежурні аптеки, але їх мало. Треба з одного кінця міста бічи на другий, а біжиш, так шубу безумовно знимуть, добре як не убють тебе, або як не попадеш в поліцію. Ніч — погана річ. Я спав до 12 години, а від 12 до рана, ходив по хаті та наслухував, чи не йде поліція, або чи не добуваються злодії. Отсе, бачите, як схуд. Не такий я був перше".

„А товариське життя?"

„Нема ніякого. Ані клюбу, ні ніяких сходин, ні зборів, нічого. Всьо завмерло. **Ані одної української часописі в цілім Київі нема.** Часом з Харкова „Вісти" надійдуть. Але рідко, тай то їм ніхто не вірить. Не знаємо, що діється в других городах на Україні".

„А школи?"

„Хібаж ви не знаєте, як стоять школи на Україні? Вони в повнім упадку. На університеті ніби єсть якась медицина, але професорами здебільшого жиди, Бернштейн, Лурія Асогир. Тай які там виклади, коли зимою у салях зимно, а в кліниках браку усього, що найпотрібнійше!"

„А театри?"

„Вони російські й жидівські, імени Троцкого, Дзержинського, то що. Наш грає в купецькім саду. Мали ми свій театр в **„Троїцьким народнім домі", але прогнали його звідтам і салю віддали „Першому государственному еврейському театрови"**.

„Деж тоді в Київі України шукати?"

„Де? В контрреволюції і в церкві. Літом був процес українських контрреволюціонерів. Обжаловано душ 400. На смерть присуджено одного дня 44, другого 87, третього 12, а четвертого 9. Разом покарано смертю 152! А кілько погибло адміністраційним порядком! Незабаром після цього відбувався подібний процес жидів-сіоністів, котрих теж обжаловувано в контрреволюції. Але з жидів не покарано смертю ні одного! Це дуже характеристично..."

„Кажете, що Україну можна побачити в церкві. Як ви це розумієте?"

„Ак? Церква українізується. Іліінська, Миколаївська, Андрієвська, Церква на Подолі, разом маємо 7 українських церков у Київі. Вони стоять під управою українського митрополита Василя Лепківського, котрого й поминають підчас богослуження. В тих церквах службу божу правлять народною, українською мовою, по українськи читають євангеліє і проповідують. Співає дуже гарний хор. Народу ходить стільки, що продістатися годі. Люди несуть весь свій біль і всю свою кривду до своєї рідної церкви. І сільські церкви теж українізуються. Це одиноке відрадне явище. Бо українізована церква стане народною твердинею, якої ворог ніколи не збурить".

„Я вже раз питав вас, як виглядає Київ. Скажіть, як тепер на Липках і на Печерському?"

„Вони знищені до основ. Одна руїна. Чого не розбили кулі, те розібрали люди на опал. Так само цілком поруйновані будинки, в котрих стояло військо, бо воно не щадило ні вікон, ні вдерий, що тільки горіло, кидали в піч. Ще одну характеристичну черту большевицької господарки вичислю вам, коли цікаво. Отже так. Як у якім будинку вибухне пожар, згорить дах, або оден-два поверхи, то будинку не направляють, а просто висаджують у воздух. Розуміється вилітають тоді шиби з вікон сусідських камяниць і зрушуються мури на цілій вулиці. Але цим большевики не дуже то й журяться. Їх гасло: „руйнувати, а не будувати!", — і це вони роблять дуже пильно й консеквентно. Так висаджено недавно в воздух камяницю професора Грушевського. Факт сам за себе говорить..."

Я рад був-ще дещо розпитувати про Київ, але мій гість був утомлений і я дальшу розмову відложив до другого разу.

Б. Л.

ПРЕДСТАВНИК ГАЛИЦЬКОГО УРЯДУ НА ВЕЛИКІМ РОБІТНИЧІМ ВІЧУ В ТОРОНТІ.

(Від власного кореспондента.)

Українці в Торонті не бачили ще такого бурливого віча, як віче, котре відбулося в неділю, 22. жовтня. Воно мало початися о год. пів до 3-ої пополудни. Але большевики вже на дві години перед тим обсадили передну часть галі, прийшовши в силі коло 200 людей. Комітет, котрий приготовив скликанне віча, складався з представників усіх українських організацій в Торонті, з вимком большевицької. При вступі на салю одержували учасники віча синьо-жовті кокардки і складали притім добровільні жертви. Отож большевики і гроші давали і синьо-жовті відзнаки приняли, аби тільки дістатися до салі.

Точно о год. 2.30 відкрив віче іменем організаційного комітету пан Гуменюк; представивши зібраним делегата Галицького Уряду Д-ра Осипа Назарука, якого впровадили на салю місцеві Січовики, покликав п. Гуменюк президию й секретарів віча іменем організаційного комітету. Тоді большевики підняли великий крик, домагаючись вибору президії, хоч очевидно мало ще присутних в салі. Пан Гуменюк відповів їм, що віче скликане в означеній цілі означеним комітетом, зложеним з представників усіх українських організацій — і тому вже з природи річи не може таким вічем кермувати припадково вибрана президія, тільки та, яка знає, в чім річ і яку призначила заздалегідь публична опінія зорганізованих Українців у Торонті. Большевики не задоволилися тим льогічним поясненнєм і почали шалений крик. Инші учасники віча кричали до них, щоб успокоїлися або опустили салю. Счинився неописаний галас, серед якого не чути було ні одного слова. Галас перемінився в рев двох тисяч людей, які битком заповняли салю. Серед великої горячі почали мліти жінки. На салю увійшла поліція. Розумніщі провідники большевиків дали до пізнання, що згодяться вислухати промови представника Галицького Уряду.

Так остала на естраді президія призначена організаційним комітетом і почалося витанне делегата Уряду. Представники кільканайцятьох українських організацій і шкіл витали Д ра О. Назарука короткими промовами, а маленька дівчинка вручила йому китицю цвітів „для тих, що погибли в борбі за свободу української землі". Національний гимн „Ще не вмерла Україна" відспівали присутні стоячи, причім і большевики встали зі своїх місць, щоб не викликувати нової колотнечі.

Слово одержав представник Галицького Уряду Др. О. Назарук і почав промову серед загальної тиші менше більше сими словами:

Заки приступлю до властивої річи, мушу висказати щиру подяку тим організаціям, котрі так сердечно привитали Галицький Уряд в особі його делегата. І ще мушу звернути увагу Світлих Зборів на факт появи чужої поліції в сій салі, бо сей факт не є припадковий. Він виріс на певній основі й також поясниє вам усім питанне, яке найбільше ворушить Вашу думку, а саме питання: Чому український нарід не спромігся досі на свою власну державу. Ось бачите своїми очима, чому. Бо всі ви, деб Ви не були, поти боретеся і сваритеся між собою, аж поки чужий листик не впаде на Вас і поки чужі уста не заговорять до Вас: „Досить!" Се одна з найважніщих причин того, що Ви це не сотворили своєї держави. Вчіться, хто може вчитися!

Але є частинка українського народу, яка дозріла до того вповні, щоб мати свою державу. Та частика се Галицька вітка великого українського народу під проводом свого правительства, котрому, передовсім важкі обставини не дали удержати держави, яка вже була створена. Тут бесідник змалював яскраво стан знищеної війною Галичини, в якій галицький Уряд і Парлямент побудував західно-українську державу. Бесідник говорив серед загальної тишини, якої ніхто не перервав навіть тоді, коли він сказав: **„З того всего бачите і мусить признати кожда чесна людина, що треба дивуватися не тому, чому Галицький Уряд не вдержав своєї території, тільки треба дивуватися, як він міг так довго вдержати її в своїх руках".**

Дальше відповідав делегат Галицького Уряду на три питання, які сам поставив, а які так довго були предметом закидів проти Уряду:

1) Чому Галицький Уряд не віддав свого війська під „одностайну" команду Петлюри, 2) Чому Галицький Уряд не получився з большевиками, 3) Яким способом армія дісталась в руки Денікіна.

І сеї части промови вислухали большевики цілком спокійно, бо аргументація випливала послідовно одна з другої. Опісля почав бесідник розбирати становище американських большевиків до галицької державности і виказувати їм суперечність зі становищем їх власних урядів. І сього ще вислухали вони спокійно. Страшний крик счинили щойно тоді, коли промовець запитав їх, з чим вернуть колись до Рідного Краю ті, що одиноким своїм завданнєм уважають тут опльовуванне й підкопуванне одинокого легального Уряду Галицької Землі, хоч той Уряд признає весь український загал у краю — той загал, котрий бачив на місци працю того Уряду в найтяжших хвилях нашої державности. Коли крик утишився, заявив промовець, що не може цофнути ні одного свого слова. „Возьміть собі приклад з освіченого й культурного робітництва велико-британської держави, **яке не валить серіозно королівського уряду своєї землі!"** Рев счинився на ново. Але треба признати, що большевики поводилися супроти самого промовця доволі можливо і що роздразненнє їх викликали властиво деякі діячі з оточення делегата, що большевики опісля в питаннях виразно підчеркували. Др. Назарук закінчив свою тригодинну промову притчою про дорогоцінний перстінь Полікрата, пристосувавши ту притчу до робітничої кляси, яку назвав дорогоцінністю кождого народу.

Почалася збірка грошей. Большевики поставили около 20 питань делегатови Уряду, на які він по черзі відповідав, хоч був очевидно вичерпаний до краю. Між иншим запитували його большевики, чи він знає, які люди знаходяться в його оточенню, на що Др. Назарук відповів їм:

— „А чи ви знали людей в хвилі, як сюди приїхали? Також само знаю і я, що вони роблять тут. Побуду тут і пізнаю, то опишу і їх і вас".

Збірка принесла коло 1.000 долярів.

Нова буча почалася в хвилі, коли голова відчитав резолюції. Большевики голосували проти резолюцій. Ізза помішання публики і страшного крику президія не була в можности перевести точного обчислення голосів, бо на се треба було хіба опорожнити салю й казати входити знов одним, опісля другим. Коли большевики опустили салю, настав спокій. Публиці подано до відома вислід збірки. Делегат сказав іще кілька слів про значіння і завдання „Січи", яку в Торонті якраз основано й на тім закінчено віче, яке на довго остане в памяти тих, що на нім були.

Торонто, 23. жовтня, 1922.

Учасник.

ЗЇЗД ЧЕРВОНИХ ЖУРНАЛІСТІВ.

В початку листопаду в Москві має відбутися зїзд червоних журналістів. Зїзд, між иншим, буде обговорювати справу про те, чи повинні увиходить в партію.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

В СТАНИСЛАВОВІ ТЕРОР.

Після екразитового вибуху в салі „Сокола" в Станиславові запанувала „моцна ренка", цебто почалися арештовання. До тепер сидять в тюрмі гімназисти VI. кл. Потягайло і Слюсарчук. Ревізії переведено в домі М. Галаха, Остапа Оліярника, в домі селянської бурси і будинку української гімназії. Крім того арештовано і переслухано Ів. Коваля, Гната Павлюха, Никифора Цаниша, М. Ковальчука і П. Самоверського. В салі „Монюшка" польська молодь відбуває тайні засідання, де наклинкує до реваншу, а один із промовців заявив, що „польська молодзєж хце вишнтке українське доми висадзіць в повєтше".

ІРЛЯНДСЬКА БОРОТЬБА В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

(Звідомлення військової канцелярії диктатора Західно-Укр. Нар. Республики). Події за час від 23. до 30. вересня 1922 (зібрані після донесень краєвих часописий).

II.

В тім часі спалено: 1) в Фердинандівці коло Ставчан пов. Городок Ягайлонський стирти збіжа Польки Душковскої. Шкода 100.000 п. м.

2) В Букачівцях пов. Станиславів спалено стіжки збіжа польського кольоніста Ніклова.

3) На фільварку в Потоці пов. Рогатин підпалено стирти пшениці. Шкода 4,600.000 п. м.

4) На фільварку рим. кат. капітули в Бушковичах коло Перемишля підпалено забудовання двірські. Згоріли всі забудовання, весь мертвий інвентар і всьо збіже — загальної вартости 100 міліонів п. м.

5) На фільварку в Ляцкій Волі пов. Мостиска підпалено три великі стирти збіжа. Шкода много міліонова.

6) В ночи з 22. на 23. вересня підпалено фільварок в Жардові п. Яворів.

7) На фільварку військовім в Камінці Струм. підпалено велику стирту вівса. Шкода велика.

8) В ночи з 24. на 25. вересня підпалено двірські будинки на фільварку кн. Сапіги в Селищах пов. Рава Руська.

9) Того дня спалено фільварок в Ходованци пов. Томашів.

10) На фільварку кн. Чарторийского в Боянові пов. Журавно спалено кілька стирт збіжа. Шкода кількадесять міліонів п. м.

11) 24. вересня підпалено збіже на фільварку в Вільці Росновській пов. Яворів. Шкода 150,000.000 п. м.

12) В ночи з 24. на 25. вересня підпалено стирти збіжа на фільварку Застінок-Баковиць пов. Бібрка. Шкода 60 міліонів п. м.

13) 26. вересня підпалено на фільварку в Бартатові велику стирту збіжа.

14) Того самого дня згорів фільварок в Стриганцях пов. Стрий.

15) 27. вересня згорів фільварок в Підгірцях той сам повіт.

16) 29. вересня підпалено вже третий раз фільварок гр. Бруніцкого в Стілкові коло Стрия.

17) Тогосамого дня підпалено двірські будинки в Хоробро віколо Сокаля.

18) Тогосамого дня підпалено два фільварки гр. Дідушицкого в Бославицях і Радванцях.

19) Тої самої ночи підпалено два фільварки того самого графа, а то в Викторові і Комарні пов. Станиславів.

20) На фільварку в Угринові тойсам повіт підпалено стирти збіжа.

21) На лінії Вигнанка-Іване Пусте коло Гермаківки вискочив в наслідок ушкодження тору потяг із шин. Через се мусів бути рух зелізничий перерваний на 48 годин,

22) На лінії зелізничій Коників-Сколе-Стрий підложено під зелізничі шини динамітові бомби.

23) в Ставчанах розбито перед приїздом особового потягу зворотницю віздову.

24) В Утішкові пов. Золочів кинено бомбу до мешкання управителя школи Поляка Лушкевича.

25) 23./IX. підложено динамітові бомбу під будинок польської поліції в Мишині пов. Печеніжин.

26) В будинку польської поліції в Сколім пов. Борщів повибивано шиби.

27) В тім часі пострілено Омеляна Карашкевича, який готовив привітну делегацію для Пілсудского в часі його переїзду до Румунії і готовився кандидувати на посла до польського сойму. Названий в шпитали помер.

28) В тім часі вбито другого члена гуцульської делегації до Пілсудського — Юрка Петрічука.

Не помагає Полякам заведений ними в Сх. Галичині виїмковий стан, не помагають доразові суди, не помагають масові арештовання Українців — головно студентства — ані ріжні шікани розкватированих по селах польських легіонерів, — боротьба того рода до роспуки доведеного укр. народа йде далі.

Поляки з пімсти за се, що укр. нарід дає через се найлучші докази свого „вдоволення" із польського окупаційного правління, чим то вони за границею так люблять чванитися, — хопилась остатними днями також терору. Вони, що мають для удержання ладу і порядку в Сх. Галичині дивізії власного війска, хмару жандармів, поліції, агентів і шпіонів управляють цілком явно безкарно терор супроти винятого вже і так з під всякого права українського населення.

17. вересня скликали вони до салі польського Сокола у Львові загальні збори своїх боївок, де по горячих промовах ріжних бесідників — між иншими польських майорів і полковників — через аклямацію порішено страгу пімсту для Українців. На овочі того порішення не треба було довго ждати.

1) Вже тої самої ночи (з 17. на 18.) вересня) польська боївка підпалила приходські будинки, інвентар і збіже о. шамб. Цегельського в Камінці Струм. В часі ратовання боївка обстрілювала приходство з трох сторін.

2) 22. вересня підложено Поляками в домі Просвіти у Львові екразитову бомбу. Бомба експльодувала спричинивши великі шкоди.

3) 24. вересня підложила польська боївка знова бомбу в домі наукового товариства ім. Шевченка при ул. Чарнецького.

4) Тогосамого дня експльодувала підложена бомба в Академічнім Домі у Львові, в якім міститься укр. кухня і укр. женська гімназія. Дім частинно зістав знищений, спричинені шкоди много міліонові.

5) В ночи з 20. на 21. вересня підпалено обістє Українця Мацевича в Долині. Ратунок пожару був не можливий через безнастанну експльозію муніції розкиненої підпалячами по обістю .

6) Тої самої ночи вибухла екразитова бомба в будинку укр. гімназії в Долині. В салі, в якій наступив вибух, знайдено рівнож розсіяну крісову муніцію, яка в часі пожару через експльозію мала унеможливити ратунок.

7) В ночи з 25. на 26. вересня підложено бомбу під будинок укр. Сокола в Станиславові. Дім частинно знищений.

8) В селі Оброшені напала польська боївка на дім укр. пароха і підпалила збіже. Між війском стоячим в тім селі а населенням прийшло до перепалки і крісової стрілянини.

Українці вхопились до актів терору яко одинокого і послідного средства боротьби з польським наїздником... і горять польські кольонії, польські фільварки, литять в воздух польські військові обекта.

А маючі власть в руках мстяться на Українцях... І горять укр. приходства, литять в воздух будинки культурних укр. інституцій. Дійсно країна ладу і порядку — зе[illegible]ського краю, завід[illegible]м якого Поляки перед Европою так чваняться.

ПРОСЬБА КОСІВЧАН О ПОМІЧ ДЛЯ БУДОВИ УКР. НАР. ДОМУ В КОСОВІ.

Шановні Браття Українці косівського повіту! Як звісно Вам, наші земляки Косівщини остались без Укр. Нар. Дому ще від місяця лютого 1915 р. В часі першого наступу на Галичину, Москалі спалили прекрасний, як самі памятаєте, Укр. Нар. Дім в Косові, біля котрого гуртувались всі дооколичні села і місточка.

Від місяця лютого 1915 року наші Браття Гуцули в Косівщині лишились без власної хати аж до сего часу. Тепер вони взялись до будови Укр. Нар. Дому на тій самій прекрасній площи, де стояв до року 1915 Укр. Нар. Дім.

Комітет будови Укр. Нар. Дому з Косова звернувсь до мнее з просьбою листовною, щоб я занявся збіркою між уроженцями Косівського повіту в Америці.

Тож Браття Українці, не відкажімся від так святого діла, а поможім нашим землякам Гуцулам побудувати народну святиню в Косові.

Всякі жертви які отримаю, будуть оголошені у „Свободі". Гроші прошу слати на цю мою адресу: Peter M. Martiniuk, 30 East 7th St., New York, N. Y. або впрост до Тов. Укр. Нар. Дому в Косові на руки Др. Петра Рондяка яко голови.

Від себе офірую $5.00.

Тут долучую лист, котрий отримав від голови Тов. Др. Петра Рондяка з Косова.

Петро М. Мартинюк.

Косів, дня 9. вересня 1922.

Високоповажаний Пане Добродію!

Як Вам звісно, в лютім 1915 року в часі першої інвазії Москалі спалили будинок Народного Дому в Косові і ми ишились без власної ахти, та тепер не мають де приміститись ані українські товариства, ані нема де зійтися, та скликати в разі потреби які небудь паради або збори.

Супроти сего являєсь пекуча потреба побудувати власний дім — але супроти низкого курсу польської валюти і в наслідок сего великої дорожнечі так будівельного матеріялу як і робітника, ми не є всилі власними силами побудувати Народний Дім без допомоги зо вні.

Отсим звертаємось до Вас з уклінною просьбою, щоби Ви були ласкаві прийти нам з допомогою, та щоб Ви занялись ласкаво збіркою при всяких нагодах поміж Вашими знакомими на будову Народного Дому в Косові, за що вже згори складаємо Вам за Ваш труд і заходи сердечну подяку.

Рівночасно запримічаємо, що ми вже тепер лупаємо камінне і оброблюємо цоклі на фундаменти, зимою думаємо се все звезти на площу будови, а єсли дістанемо допомогу від уроженців Косівщини з Америки, то на весну 1923 року задумуємо приступити до будови.

В надії що не відмовите нашій просьбі остаємо з високим поважаннєм

Тов. Укр. Народний Дім в Косові.
Др. Рондяк, голова.

ПРОСЬБА О ЗБІРКУ НА ЧИТАЛЬНЮ.

Дорогі Браття!

Прошуміла страшна хуртовина, повернув збіджений нарід по довгім вигнанню на руїни і згарища колишнього села, та будує нове життя.

Зібравсь малий гурток молодіжи, відновлено читальню „Просвіти", заложено „Аматорський Кружко" і культурно освітна праця пішла вперед.

Та брак до сего відповідного приміщення. Жадна просвіти і науки молодіж тиснесь в малій повоєнній хатині в якій більше 20 осіб поміститись не може. Школа знищена підчас війни доси не відбудована і читальня „Просвіти" представляє тепер у нас одиноко культурно освітне огнище.

Спонукані тим лихим положеннем члени читальні постановили побудувати в найблищому часі власний читальняний дім з театральною салею і вибрали в тій цили комітет який започаткувавби сю будову. Та село наше до тепер в дуже а дуже лихім, матеріяльнім положенню. Много господарств невідбудовано, народ тиснесь в землянках, та ліпянках, велика частина поля доси стоїть перелогом. З тої причини на більші фонди в селі числити не можна.

Тому низше підписаний комітет в імени громадян села Гайворонки, в імени членів читальні „Просвіти", та в імени жадної просвіти молодіжи звертаєсь з отцим листом до всіх наших родимців емігрантів в Америці, до старших і молодших з просьбою о добровільну жертву на будову власного дому читальні „Просвіти" в Гайворонці.

Прихиліться дорогі Родимці до нашого благання, приступіть з нами до діла а подякують Вам за се грядучі покоління, бо лише наукою і просвітою дійдемо до нашої цили.

Складайте жертви, а єсли колись повернете у рідне село, то мило вразить Вас вид величавої читальні в селі, з якої самі і діти Ваші користати муть.

Гайворонка, 20. серпня 1922.

ЗА ЧИТАЛЬНЮ „ПРОСВІТИ":
Кобасюк Стах, голова,
Микола Бочан, секр.

ЗА ІНІЦІЯТИВНИЙ КОМІТЕТ:
Іван Міськів, голова, **Никола Фурдок, Гусак Петро, Семчій Іван, Гриник Іван.**

Жертви проситься посилати або просто до читальняного комітету в Гайвоорнці, або на адресу: John Hrynik, 17 Van Buren St., Newark, N. J.

400-ЛІТНА РІЧНИЦЯ ПЕРШОЇ ПОДОРОЖІ ДОВКОЛА СВІТА.

Дня 7. вересня ц. р. святкувала Еспанія 400-літну річницю повороту еспанського моряка Ів. Себастіяна дель Кано з порожі довкола світа. В ту небезпечну дорогу морем, якого ще тоді ніхто не прослідив, вибрався був тому 400 літ подорожник Маґеліян на кількох вітрильних кораблях, з очайдушно залогою. З тих кораблів одинокий лише вітрильник „Вікторія", яким проводив Себастіян дель Кано, вспів щасливо оплинути цілу землю й оминаючи чудом всі небезпеки, яких жертвою впали инші кораблі, причалив 7. вересня 1522 р. до пристані Сан Люкар в Еспанії. За ту подорож дістав дель Кано від короля одиноке свого рода відзначення: герб — земний ґльоб з написом: „Primus circumdedist me" („Ти перший мене окружив"). В 400-літну річницю повороту з виправи рішили Еспанці побудувати славному землякови памятник в його роди́ннім місточку Ґетарія. При заложенню угольного каменя був присутний еспанський король Альфонс XII. з королевою.

Вячеслав Будзиновський.

ПЕРЕВЕРТНІ.

Оповіданне з середини 16-сотих років.

(6)

— Нараз ватага заметушилася. Від сходу наближався більший відділ кінноти. Бачучи, що хлопи зафрасовані, шляхтичі гадали, що то польське війско.

— „Ми між молотом і ковалом", подумали. „Спасемося від опришків, то Ляхи вбють нас на палі".

— В міру, як війско наближалося, ватага резпливалася. Один чкурнув сюди, другий стрибнув туди. На місци лишилася тільки половина, найбільші завзятці.

— В обдертих до голої шкіри шляхтичів вступив дух. То наближався відділ козачого війска з полку Галичанина Морозенка, під проводом полковникового сотника.

— „Кого тут маєте?" спитав сотник.

— „Когож, як не Ляхів, панів шляхту!" відповів отаман ватаги.

— „Що шляхту, то правда," крикнув один голий шляхтич, „Але не ляхів! Ми українська православна шляхта з Галичини. Ми йшли до батька Хмельницького, щоби під його проводом битися за волю нашої землі. Отсі опришки, мабуть наслані Ляхами, спіймали нас, обдерли і вже хотіли вішати. Ваша поява спасла нас.

—„Обступити!" крикнув сотник.

— Ватага в одну мить знайшлася в середині. За малу хвилю шляхтичі були назад зодягнені, зазброєні і сиділи на конях.

— „Чи ви знаєте, що Хміль веде нас на Ляхів, не на власний православний народ?" звернувся сотник до ватаги. „Чи ви знаєте, як батько гетьман карає за таке. Я провчу вас!"

— „Нам не шляхтич Хмель батько, а Перебийніс!" відповів отаман ватаги задирливо.

— Шабля сотника блиснула і отаман повалився на землю з розрубаною аж до вязів головою.

— „Вибачте панове козаки!" стали опришки благати навколішках. „То він підмовив нас... Той отаман, Бог би його скарав ще й на тім світі... Він казав, що то Ляхи..."

— „Брешете! Ви такі самі, як він. Ви знали, кого полонили. Він вже дістав свою кару. А ви [illegible], щоби ще раз не попали в козачі руки при такій роботі, як отся. Щезайте нам з очий!"

— Опришкам не треба було двічи говорити.

— Звідки ти все те знаєш? — спитав Пятницький.

— Зараз скажу. Два з хлопської ватаги, що мали власні коні, пристали до козачого відділу, з котрими ті шляхтичі поїхали. З розмов між козаками і шляхтичами виміркували, що деякі з тих шляхтичів, заки пустилися в дорогу до Хмельницького, що мали ціннійшого, дали на перехованнє до пятницького замку, та що в тім замку великі скарби. Отже вони зараз дібрали собі ще кількох і пустилися на випередки сюди. Загадали захопити замок і скарби ще заки надтягне вся сила Перебийноса.

— Ага! І вони не хочуть мати так богато спільників, бо на кождого з них прийшла би дуже мала пайка.

— Справді так. То не дурні люди. Отже прийшли сюди. Але їх замало, щоби такий замок взяти силою. Вони люди сторонські і не знають, як до замку дібратися не беручи його приступом. Отже стали глядати спільників між нашим народом. Добрий мали нюх, бо знюхалися зі мною. І в тебе добрий нюх, бо також зайшов до мене. Ти мабуть з замкової челяди... Але хиба новий?... Бо я всіх знаю... Хочеш, то приступай до спілки.

— Кілько їх?

— Десять.

— То забогато.

— Не стане скарбів для всіх?

— Сталоб для всіх. Але, нащо [illegible]ся, як се не конче потрібне? Як би не можна инакше, то, очивидно, треба взяти й більше спільників. Але я вигадав такий спосіб, що пять, шість пар рук зробить всьо без ґвалту і без крику. Чим менше спільників, тим ліпше.

— Не второпаю, як се зробити.

— То не велика штука, як хто знає. Я вже пару днів сиджу в замку, бо я слуга одного з тих панів, що там захистили свої скарби. Знаю, де всьо лежить. Знаю, котрі міхи чи скринки вартніщі і котрих не виплатиться брати. Я в замку виникав усі кути. Знаю, як непомітно зайти до башти. Між вартовими мій спільник. Буду знати, який клич для вартових. Отже коли би нам заступив дорогу який вартівник, то скажу клич і він пропустить нас.

— Отже кілько хлопців треба тобі?

— Пять, я шестий. Але бери самих сторонських.

— Добре. Трех возьму з тих, що прийшли від Перебийноса, і одного слугу девятницького пана.

— Се небезпечно. Возьми й четвертого з чужих заволоків.

— Він безпечний. А потрібний, бо величезний силач. Від того його й звуть так. Ніхто не скаже на него инакше, як тілько Силач. Може станути в пригоді... Коли і де маю з ними пристати до тебе? Треба квапити, бо завтра позавтра готові вже тут бути загони Перебийноса... До якої роботи маємо приготовитися і як будемо паювати добичу?

— Завтра в ночи. Знаєш колибу смолярів у пятницькім лісі?

— Знаю.

(Дальше буде).

ХАРЧ ДЛЯ МАЛИХ ДІТЕЙ.

Для того, щоб добре відживлятись і бути здоровою, людині не вистачить все оден і той сам харч, хочби й як богато його споживати. Їжа мусить бути ріжнородна. А саме весь той харч, якого орґанізм вимагає для доброго відживлення, може бути поділений на пять ріжних родів або ґруп: 1) Ярина і овочі, 2) молоко, яйця, сир, мясо, риби, і всі стручкові ростини, 3) хліб, мучні страви і каші, 4) солодочі, 5) товщ. Всего треба по трошки, а коли чогось одного не стає, то для орґанізму воно вже некорисне.

Вже з давних давен люде знають, що овочі та ярина ідуть на здоровлє, але чому й як, лиш тепер що раз більш довідуються. Ярина і овочі є дуже вартна їжа тому, бо мають в собі ріжні мінеральні складники, що так потрібні для людського тіла і так звані вітаміни. Вітамін — це хемічна субстанція, яку щойно недавно відкрито і про яку думать, що вона необхідна задля розвитку людського тіла і охорони його від деяких слабостей. Вітамінів є три роди. Названо їх буквами „А", „В" і „С". Перший „А" мають в собі всі листяні ярини: капуста, шпінак, салата, салера, та инші. Другий „В" мають всі ярини і овочі. Третий „С" є в томатах і помаранчах. Але вітаміни є не тільки в овочах та яринах. Так „А" є в молоці і молочних продуктах, „В" у всякім зерні. Одначе, щоб мати всі роди вітамінів в потрібній мірі, треба їсти правильно овочі та ярину. Деяка ярина та овочі мають в собі окремі того ще окремі мінеральні частини. Наприміp в шпінаку є богато заліза, більш як у всякій иншій ярині. Дитину треба з малку приучати до овочів та ярин, аби потім не забагали як раз дорощих. Задля поживности дорогий овоч чи ярину можна майже все заступити дешевшими, які мають в собі ту саму поживу. От кафіол є дорогий, а капуста дешева та так само поживна. Або помаранча дорога, а томат, що має в собі ту саму поживу, є дешевий.

Дорослій людині молоко та яйця може замінити инша їжа, але дитині нічого не може заступити молока. Молока треба давати дитині стільки, скільки вона хоче, не менше одної кварти на день. Окрім молока, дитині від трох до десять літ треба давати: одно яйце що другий день, а що другий день замість яйця птичого чи якогось иншого делікатного мяса, та не більше на вагу від одного яйця. Хліба і всяких каш може їсти богато. Трошки масла. Трохи добре приправленої ярини та овочів та на кінець, як дитина вже сита, трошки солодкого.

Товщі, значить масло, сметана, олива, солонина і т. п., потрібні для дорослих людей, бо товщ є для тіла наче топливом. Одначе товщ є теж і в молоці і коли дитина пє молоко і зїсть трохи хліба з маслом, то її більш товщу не треба. Краще не давати дітям ніяких тісточок печених на товщі ні смаженого мяса і взагалі не давати їжі, в якій є богато товщу.

ДАМОКЛЯСЕВІ ОБСТАВИНИ.

Дамоклес, підхлібяч на дворі Діонізія з Сиракюзи в 4. віку перед Рождеством Христа, одного дня, коли хвалив щастє князів, зістав посадженим при столі, заставленим пишною їдою, з мечем завішеним над його головою на волоску, як доказ ... небезпеки ... Дуже богато людий живе в подібних обставинах. Жолудок їх є так слабий, внутренности так зруйновані, що ... Що щось зїсти, чують все той меч ... над своєю головою. В таких випадках Трінерове Лікарство з Гіркого Вина ... Воно чистить і змінює кишки ... Можна його дістати у Вашого аптикаря ... Трінера Лініменті ... і Трінера Лаґодитель Кашлю.

ДОПИСІ

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

На поміч Українським Інвалідам в Галичині.

Подаю до загального відома всім Пасейським і інтересованим Українцям з околиці, що в Пасейк, Н. Дж. відновилося товариство „Українська Бесіда". Се товариство на своїх річних зборах рішилося працювати, скілько сили, щоби лише дати матеріяльну поміч своїм браттям в Галичині, так-довго, як довго буде наша галицька Україна під ляцькою окупацією. Дня 2-го вересня с. р. се товариство устроювало „гуцульський фестин", з якого чистий дохід призначено на українських інвалідів в Галичині. Перед фестином збирано фанти, т. є. ріжного рода річи, що були на виґравку, а декотрі люде давали гроші, котрих імена подаю як слідує: З. Непик, І. Дмуховський і А. Красиловський по $2.00; М. Мельник, В. Редик і Н. Н. по $1.00; Смеркло, М. Приппхан, М. Максимюк, О. Тимків, С. Закотинський і Ф. Закотинський по 50 цнт.; Д. Сальцер і Н.•Н. по 25 цнт. Разом $12.50. Чистого доходу з фестину єсть $49.89. Крім сего на вечерку в „Укр. Народнім Домі" в Пасейк, Н. Дж. зібрано дрібними жертвами на цю саму ціль $2.50, що зробило разом всіх гроший $64.89. За пересилку заплачено $1.89. До Союза Українських Інвалідів вислано дрефт в долярах на суму $63.00, через „Пасейк Нешенел Бенк енд Трост Ко." на руки Краєвого Союза Кредитового. Число посвідки 57949. На сім місци „Українська Бесіда" складає щиру подяку всім жертводавцям, що охочо давали фанти на наш фестин і також тим, що давали гроші на укр. інвалідів.

Як бачите шановні читачі, не дуже се велика сума, але велика поміч буде для наших братів калік, тимбільше, що вони будуть бачити, що їх браття по сім боці океану не забувають за них. Тому то ще раз дякуємо всім учасникам і прихильникам тогож фестину.

Василь Юсипчук.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Сповнім свій народний обовязок!

В місті Ню Йорку начисляють до сорок ріжних українських товариств, а між ними укр. робітниче тов-о ім. М. Драгоманова. Це товариство добуває собі між нашим громадянством щораз більшу популярність. А причина утім, що воно діяльне та ще і у тім, що збудоване і ведене на укр. національних основах.

Коли наші студенти відізвалися о поміч, це тов-о взяло зараз на своє удержанне двох студентів. Хай буде за це честь і слава членам тов. ім. Драгоманова.

Другі наші нюйорські товариства повинні взяти собі приклад із того молодого гуртка і взяти хоть по одному студентови під свою опіку.

Пять долярів місячно це не така величезна сума! А уперед всього звертаюся до нашого найстаршого тов-а „Просвіта" а й до других, щоби не забули, що „громада по ниточці, а бідному сорочка".

Наша ціла біда в Ню Йорку від того, що ми допустили між себе московських наймитів, які тільки про це і дбають, щоби між нами киринити. А є їх у нюйорських товариствах 93 — близько сотня аґентів московських різунів-дикунів.

Пора подумати, щоби це обридливе сміття вимести з поміж нас. Тоді ціла народна робота піде в Ню Йорку скорим ходом уперед!

І. Д., член „Просвіти" в Ню Йорку.

ЧЕРВОНА ФЛЬОТА НА ЧОРНОМУ МОРІ

В одеському порті спішно озброюється недобудований кружляк „Адмірал Нахімов", переіменований в „Кемаль Паша". Червоні міно носці і підводні човни провадять охоронну службу в одкритому морі і займаються учебною стрільбою. Ряд дрібних пасажирських й грузових пароплавів озброєно полевою артилерією. В Одесі, Севастополі і Новоросійську йде жвава робобота по відбудові прибережних батерій і захищеннє загородок.